

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXVII наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 41

СТАТТІ

Одеса – 2021

Завдяки його таланту вони здатні пробуджувати у читача щире та безкорисливе любов до своєї Батьківщини.

-
1. Володимир Сосюра. Про поета. Патріотичні мотиви вірша «Любіть Україну»/ <https://naurok.com.ua/tema-volodimir-sosyura-pro-poeta-patriotichni-motivi-virsha-lyubit-ukra-nu-74839.html>
 2. Голос ніжності й правди: Спогади про Володимира Сосюру. К.: Дніпро, 1968. 419 с.
 3. «Дебальцеве моє...» <https://strekozamarina.livejournal.com/112491.html>
 4. «Любіть Україну» Володимира Сосюри// <https://zno.if.ua/?p=2614>
 5. Образ рідної Донеччини у творчості В.Сосюри / <https://www.ukrtvory.com.ua/10tu1100.html>
 6. Патріотичні мотиви в ліриці В. Сосюри/ <http://www.testsoch.net/patriotichni-motivi-v-lirici-v-sosyuri/>
 7. Сосюра В. Моя Донеччина: Поезії. Донецьк: Донбас, 1978. 95 с.
 8. Сосюра Володимир. «Любіть Україну...»/ <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=sosura&page=sosura13>
 9. Творчий шлях Володимира Сосюри / <https://smekni.com/a/135835-7/tvorchiy-shlyakh-volodimira-sosyuri-7/>
 10. Тема України у творчості В. Сосюри / <http://www.parta.com.ua/ukr/composition/view/766/>

МІФОЛОГІЯ І РЕАЛЬНІСТЬ В «ЛІСОВІЙ ПІСНІ» ЛЕСЯ УКРАЇНКИ

Балабан Д.

Звернення до образів та традицій минулого – це не лише знайомство з надбаннями світової культури, а й збагачення духовних здобутків власного народу. В основу свого твору Леся Українка поклала давні вірування і уявлення українців. «Лісовою піснею» вона започаткувала новий жанр в

українській літературі – жанр проблемно-філософської драматичної поеми, драми-пісні, де гармонійно поєдналися реальність і фантастика, міф і казка, простота стилю і глибина думки. Звертаючись до минулого, поетеса ставила у своїй драмі-феєрії найважливіші, найсучасніші проблеми та питання. Образи і сюжети, опрацьовані талановитою рукою Лесі Українки, наповнювалися новим змістом, ставали значущими загальнокультурними символами. [4]

Розглянемо, яким чином були використані поетесою міфологічні надбання українського народу в «Лісовій пісні». Михайло Наєнко, літературознавець, доктор філологічних наук, дослідник життя Лесі Українки, вважає, що початок розмови про неї потребує деяких міркувань з приводу її жанрового визначення: драма-феєрія. У перекладі з французької драма-феєрія означає «драма про чари». На думку професора М. Наєнка, сьогодні її можна називати «драмою-міфом» і не тільки тому, що значне місце серед дійових осіб драми відведено міфічним істотам, а через те, що сама фабула твору збудована як міф про любов між фантастичним, міфологізованим світом і світом «живих людей». Поетеса знову переконує, що «має значення в житті лише ця любов, а все інше – «суєта-суєт». На відміну від тієї любові, яка заснована на суперечці чужих для України античної і середньовічної епох, ця любов постає на ґрунті свого, суто українського буття, тобто, міфічного і романтично-реального його вимірів. [6, с. 560.]

Леся Українка, протягом усього свого унікального життя, цікавлячись фольклором і збираючи його зразки, глибоко проникла у сутність народної та поетичної свідомості, принципи творення, закони взаємодії, побутування і розвитку казкових, пісенних, міфологізованих образів, на які спиралась потім у своїй роботі над драмою-феєрією. Розуміння міфу як способу поглиблення філософського «начала» твору, до того ж, у формах естетичної свідомості народу, входило в концепцію реалізму кінця XIX – початку XX ст., який називають по-різному – неоромантизмом, психологічним чи філософським

реалізмом. Драму такого неоромантичного типу Л. Українка назвала «символічно-реальною» і це є найчіткішим визначенням сфери такого методу, застосованого до жанру «Лісової пісні». Поетеса помітила, що вже сам жанр драми «впав у режим затримки» науковому реалізмові – не можна «зшити» сценічні картини з «людських документів». Пошуки оновлення реалізму, які вкладалися в поняття неоромантизму, просвічували водночас новаторське постановлення до самої міфології, а також фантастики. Л. Українка свідомо перетворила елементи народних, поетичних та міфологічних образів у нових для себе художніх формах, створивши власний міф про Мавку. У статті «Мотив відьомства в неоміфологічній драмі-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки» літературознавець Ангеліна Ангелова вважає, що творчий метод поетеси фактично ототожнювався з методом соціального реалізму, що включає елементи романтичного мислення. Таким чином, усталеною традицією стало вважати, що Леся Українка будує драматургію п'єси на основі протиставлення двох полярних світів – людського та фантастичного, коли при створенні першого вона користується реалістичним методом, а другий набуває поетичної фантазії на основі фольклорного матеріалу. Дослідниця стверджує, що «Лісова пісня» Лесі Українки є авторським неоміфом, в якому засобами міфопоетики відтворена друга реальність, цілісний авторський міфологічний світ. Неоміфологічність твору підтверджується тим, що авторському міфологічному осмисленню підлягають як природа та фольклорно-міфологічні персонажі, так і всі соціальні явища та людські персонажі. Тому не випадково людські персонажі в драмі набувають міфологічних рис.[1, с. 149.]

У статті «Міфологізм «Лісової пісні» філолог-фольклорист Руслан Марків зазначає, що у «Лісовій пісні» яскраво розглядається на текстовому рівні зв'язок з вегетативним культом, культом рослин і дерев. Цей мотив є визначальним у творі. Образ лісу, образ дерева як вертикальної осі, представленої у драмі міфологічної концепції світу є основними

структуруючими елементами. Як пояснює автор, дядько Лев та його небіж Лукаш, які з'являються на початку першої дії, реальні особи, як реальні й озеро Нечимне, хатина на його березі та густий листяний ліс із предковичними дубами.[5, с. 322.]

Літературознавець Л. І. Скупейко вважає, що письменниця цілком свідомо прагнула надати своєму творові ознак правдоподібності та зробити його доступнішим для сприймання. Адже реалізм, хоч і допускав використання елементів фантастики, завжди мав для них місце: у творі вони зазвичай грають роль допоміжних, віддалених психологічних проєкцій. Суперечність і теоретична нескладність такого підходу очевидна, що правдоподібність, до якої прагнула Леся Українка, надаючи навіть фантастичними істотам, їхній зовнішності, розмовам реальних ознак, не має нічого спільного з теорією реалізму [7, с. 43]

За спостереженням Р. Марківа, Леся Українка поступово реалізує окремі елементи міфологічних уявлень, що лежать в основі фольклорного, міфологічного образу Мавки, а не бере їх в усій сукупності, і реалізовує саме ті образно-ситуативні елементи, що виявляють найбільшу здатність до творчих модуляцій [5, с. 329].

В образі Мавки гармонійно поєднуються зміст образу, її смислові інновації і відкритість асоціацій. За фольклорними джерелами, що стосуються уявлень про мавку, цей образ є антропоморфічним образом людської душі, тобто є її втіленням. Відсутність людської душі у Мавки є початковим етапом модифікації образу в драмі. Мавка постає перед нами на початку твору уособленням тілесного безсмертя: «Мені здається, що жила я завжди...». Однак поступове входження її в людський світ породжує в ній здатність відчувати й розуміти, як людина. Мавка втрачає тілесне безсмертя і такою ціною здобуває безсмертну душу:

«...Ти душу дав мені, як гострий ніж

Дає вербовий тихій гілці голос,

А тіло «вільний іскрами вгору злетіло»...» [8, с. 292]

Міфологічність драми-феєрії проступає через реалізацію міфологічно-анімістичних структур і міфічних образів, через апеляцію до персоніфікації основних природних стихій – Лісовика, Водяника, Мавки. На одній площині з ними є образи Русалок, Потерчат, Перелесника, Куця, що в генетичному плані є пізнішими модифікаціями перших. У драмі нам розповідають про чітку міфічну структуру одухотвореної картини світу. Водяник – є міфічним царем, який володіє майже усією частиною водного світу: річками, озерами, болотами, морями та океанами. Опис, поданий у «Лісовій пісні»: «Він древній, сивий дід, довге волосся і довга біла борода всуміш з баговинням звисають аж по пояс. Шати на ньому – барви мулу, на голові корона із скойок. Голос глухий, але дужий» [8, с . 206].

Той, хто греблі рве – є символом весняної бурхливої води, руху, волі. Він непередбачуваний і не хоче нічим дорожити. Руйнівник, майже як повинь. Але між цим, його невгамовність, сила, шаленість дуже сподобались читачам. Озеро слугує прихистом також для Потерчат і Куця. Його образ є повною запозиченістю з народної міфології. Потерчата – є русалками з народних балад, втопленими нехрещеними байстрятами. Потерчата теж заподіють людям лиха, заманюючи вогнями у свої трясовини. Їх образи у драмі: бліді дітки в біленьких сорочках – викликають жаль, тому що вони не мали права вибирати собі долю. Лісовик – є духом лісу, його господарем. Живе він на могутніх деревах, в дуплах. Людей намагається заманити в свою хащу, де лякає. Одяг Лісовика якнайповніше відображає плин того часу – циклічна зміна у природі пір року. Розглянуті зв'язки драми-феєрії Лесі Українки із міфологічним, фольклорним матеріалом дають підстави говорити про новаторство драматурга, що не обмежується використанням окремих народнопоетичних мотивів та міфологічних персонажів, а творчо реконструює цілу язичницьку світоглядну систему, спираючись при цьому на закони і принципи мистецтва драми. Саме драматургічна форма забезпечує враження непідробності й органічності життя міфологічного світу «Лісової

пісні», багатство філософських ідей та поетичних мотивів якої невичерпні [2, с. 65].

Міфологічні персонажі "Лісової пісні" переважно такі, якими вони склалися в уяві українського народу. Проте кожен із міфічних персонажів драми-феєрії – не просто механічне перенесення витвореною народною фантазією відповідної надприродної сили [3, с. 38].

Мавка, лісовик, водяник, русалка, потерчата та інші персонажі є нереальними істотами, яких Леся Українка разом з тим наділила загальнолюдськими рисами: вони по-людськи сприймають, відчувають і переживають радощі, невдачі, горе (наприклад, стан Мавки після зради Лукаша), по-людськи родичаються, гніваються. Тож у "Лісовій пісні" відбувається переплетення реальності з вигадкою. І в цьому не останню роль відіграє обраний письменницею жанр твору. Міфічний світ максимально уособлюється для людини і наближається до неї, хоча при цьому зберігає свої первісні характеристики. Тому, звичайно, трактувати "Лісову пісню" як цілковиту реальність не можна, бо більшість казкових істот є вигаданими і підтвердження їх справжнього існування ми не маємо. Цей твір треба сприймати як творіння уяви, в якому ми помічаємо неоднакові уявлення і міркування. Так, дуже важко візуалізувати, що в одному часі і просторі могли б перебувати лісовики, водяники і вовкулака та інші міфічні істоти. Але Лесі Українці вдалося створити таку унікальну пам'ятку, в якій поєдналися два світи – незвичайний міфологічний, може, навіть чарівний світ природи і світ людей, реальний, такий сповнений людських турбот, який тільки намагається створити справжню, єдину неосяжну ніким частинку світу.

-
1. Ангелова А. О. Мотив відьомства в неоміфологічній драмі-феєрії "Лісова пісня" Лесі Українки. *Науковий збірник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*. 2002. Вип. 9: Питання літературознавства. С. 149 - 153.
 2. Кордун В. М. Фольклорно-міфологічна образність у структурі «Лісової пісні» Лесі Українки. *Народна творчість та етнографія*. 1983. № 3. С. 60- 65.
 3. Коробко М. "Лісова пісня": міф чи реальність? *Українська література в загальноосвітній школі*. 2012. № 4. С. 35 - 38.

4. «Лісова пісня» Лесі Українки: неоязицництво і семантика міфу/
<https://ukrlit.net/article/article2018/3.html>
5. Марків Р. Міфологізм "Лісової пісні" (Мавка: неоромантична концепція міфологічного персонажа). *Нове життя старих традицій: Традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті: матеріали міжнародної наукової конференції*. Луцьк: Твердиня, 2007. С. 282 - 309.
6. Наєнко М. К. Художня література України. Від міфів до модерної реальності. Київ: Просвіта, 2008. 1064 с.
7. Скупейко Л. І. Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки. Київ: Фенікс, 2006. 416 С.
8. Українка Л. Лісова пісня. *Зібрання творів: У 12 т. Т. 5*. Київ: Наукова думка, 1976. С. 201 - 298.

ПОЕЗІЯ МАЦУО БАСЬО

Борисова В.

Одним із найвідоміших представників епохи Едо є Мацуо Басьо (справжнє ім'я, дане при народженні Мацуо Кінсаку). Він народився у 1644 році в місті Уено провінції Іга в освідченій родині самурая Мацуо Йодзаемона.

Його творчість полягала в описі навколишнього світу. Він віродив найважливішу складову японської культури – поезію хоку. Хоку, або хайку-короткі вірші, в яких зосереджена значущість кожної миті життя, філософія сприйняття світу, життєвих і природніх явищ. Басьо написав майже тисячу хоку в кожному рядку якої – відтворення дійсності.

З 28 років Басьо з маленькою збіркою поезій почав подорож, щоб знайти визнання в резиденції Токугава Едо. На той момент він вже отримав визнання як поет. Його вірші друкувалися в деяких столичних виданнях. Басьо запрошували брати участь в різних столичних турнірах. Після прощання з рідними він прикріпив на ворота свого друга листки з віршами: